

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академична длъжност професор по професионално направление 3.7. Администрация и управление (Социално управление) към ЦИУН на БСУ, обявен в ДВ бр. 29/ 12. 04. 2016 г.

Рецензент: професор д-р Иван Петров Палигоров, ЛЕСОТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ, София, професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, научна специалност „Икономика и управление“

Рецензията е изготвена в изпълнение на решение на научното жури, формирано със заповед № ЛС-114/09.06.2016 г. на Ректора на Бургаски свободен университет (БСУ). Общата оценка на условията за заемане на академичната длъжност „професор“ е направена на основата на изискванията на чл. 29 и 29б от Закона за развитие на АСРБ, чл. 60 и 61 на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл.66 от Правилника за развитието на академичния състав на Бургаски свободен университет, както и на допълнителните изисквания на Центъра по икономически и управленски науки (ЦИУН) на БСУ за заемане на академичната длъжност “професор”.

Единствен кандидат по обявения конкурс е доц. д-р Галина Георгиева Куртева. Конкурсът за професор е за нуждите на Центъра за икономически и управленски науки на Бургаски свободен университет.

1.Обща характеристика на научноизследователската и научно-приложната дейност на кандидата.

Професионалното развитие на доц. д-р Галина Куртева е свързано с преподавателска, научно-изследователска и научно-приложна дейност, които се допълват и усъвършенстват взаимно. Кандидатката по конкурса започва работа в БСУ в началото на 1992 г., веднага след завършване на висшето си образование в УНСС през 1991 г. От 2007 г. е доктор по научна специалност „Социално управление“, а от 2011 г. е доцент по научна специалност „Икономика и управление“ в ЦИУН на БСУ.

Кариерното и творческо развитие на доц. Куртева е преминало през задължителни етапи, в които придобитите количествени натрупвания на знания и практически умения са оформили в нея необходимия педагогически и научно изследователски потенциал. Свидетелство за това е и представената по конкурса за академичната длъжност „професор“ научна продукция. Обемът, тематична насоченост и обхватът на продукцията ясно очертават творческото израстване и професионално развитие след защитата на дисертацията и особено в периода след първата хабилитация, т.е. след 2011 г. Кандидатката представя списък от 30 публикации, които не повтарят тези за ОНС „доктор“, както и за първата хабилитация, с общ обем от 1145 стандартни страници (71,56 печатни коли), в това число две рецензирани монографии “Модел на управление на кариерата в организациите“ (177 стр.) и „Стратегии на бизнес организациите“ (261 стр.), издадени през 2016 г., в общ обем от 438 стр. - 27,38 печатни коли, което надхвърля тази част от допълнителните изисквания на ЦИУН на БСУ, 2

учебника „Организационно поведение“ (295 стр.) и „Стратегическо планиране в публичната организация“ (133 стр.) - общо 428 стр. – 26,75 печатни коли, отделно са посочени 9 Интернет базирани курса за обучение в електронна платформа MOODLE, 6 от които са самостоятелни и 3 в съавторство, 3 колективни студии, в които кандидатката е водещ автор, но прецизно е отделено нейното авторско участие (40 стр., 2,5 печатни коли), 9 статии, 7 от които самостоятелни и 2 в съавторство (98 стр., 6,13 печатни коли), 1 самостоятелна статия е публикувана в чужбина, 14 доклада, 12 от които самостоятелни, а 4 от тях публикувани в чужбина (141 стр., 8,81 печатни коли), като по този начин се изпълнява и изискването поне 5 от публикациите да са отпечатани в чужбина. Научната продукция е публикувана в авторитетни български научни списания - „Управление и устойчиво развитие“ и „Бизнес посоки“, които са реферирани, както и годишници с научни трудове на БСУ, УНСС, МВБУ, НБУ, и в чужди научни издания, в преобладаващата си част специализирани в областта, като научните доклади са представени на престижни национални и чуждестранни научни форуми.

Резултатите от научната дейност са публикувани и представят един много добър кандидат, с преобладаващо самостоятелна научна (23 от 30 работи са самостоятелни) и учебно-методическа продукция (2 учебника и 9 електронни курса, 6 от които самостоятелни). Това е доказателство, че кандидатът е изграден изследовател, учен и преподавател, умее да работи екипно и същевременно намира подходящата форма за самостоятелна изява, което е безспорен атестат за зрелост.

Доц. д-р Куртева представя участия в 10 научно-изследователски проекта, с крайни възложители международни или национални институции, финансирани с национални или европейски средства. В преобладаващата част от проектите кандидатката е участвала като експерт. В 2 от образователните е ментор или модератор, както и автор на модули от електронни курсове. На 1 от проектите, посветен на изключително важен проблем - „Методика за изследване, измерване и анализ на разминаванията между интеграционните очаквания на имигрантите, граждани на трети държави (ГТД) и възприемането им от българското общество“, финансиран от Европейски фонд за интеграция на граждани от трети държави е ръководител. Няма представени документи за внедрявания, но може да се предполага, особено за проектите от 2013-2015 г., че техните отчети са приети от съответните възложители. Що се отнася до образователните проекти, може да се предполага, че достиженията по проектите са в основата на създадените електронни модули, по-късно развити в 9-те електронни курса за дистанционно обучение или за електронно подпомагане на обучението.

От представените документи по конкурса може да се заключи, че кандидатката удовлетворява изискванията за участие в конкурса: тя е придобила образователната и научна степен „доктор“; преподавател е в БСУ от 1992 г., повече от 2 академични години - от 2011 г. е доцент БСУ, където е налице и необходимата преподавателска натовареност над 2000 часа (по справка от УО 2320 часа за периода от учебната 2010/2011 до 2015/2016 година); представила е 2 отпечатани рецензирани

монографии, 2 отпечатани учебника и 9 електронни курса, 6 от които самостоятелни, както и друга научна продукция, която не повтаря тази за придобиване на академичната длъжност „доцент“. Изпълнени са формалните изисквания и са надхвърлени количествените параметри за научно-изследователската и научно-приложната дейност, съгласно чл. 29 и 29б на ЗРАСРБ, чл. 60 и 61 на ППЗРАСРБ, както и допълнителните такива на ЦИУН на БСУ.

2. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата.

Кандидатката за професор е утвърден преподавател от кариерата по базисни управленски дисциплини - „Основи на управлението, „Стратегическо управление“, „Организационно поведение“, „Стратегическо планиране в публичната сфера“, „Контролинг“. Лекционните курсове са в областта на професионалното направление на конкурса, като преобладаващата част са осигурени с литература, подготвена от кандидата и с неговото участие. Придобитите знания и натрупаните професионални умения и преподавателски опит са използвани рационално в разработването на необходимата учебна документация - учебни програми и учебни планове, както и образователни проекти.

Преподавателската дейност на кандидатката е в ЦИУН на БСУ, но тя преподава и в УНСС, а по линия на преподавателския обмен по програма „Сократес/Еразъм“ е преподавала през 2012 г. – Чехия, гр. Прага, 2013 г. – Румъния, гр. Сегед и през 2014г. – Испания, Барселона.

Съществен компонент в дейността на кандидата за професор е активната ѝ работа и ръководство на дипломанти - общо 33. Справката с резултатите от анкетните проучвания на 60 студенти през последните 4 академични години показва, че доц. Куртева има 3,63 по методика на преподаване от максимална оценка 4 и 5,52 (при максимална 6) обща оценка по изискванията на системата за контрол на качеството. Това е още едно доказателство, че доц. д-р Куртева е изграден преподавател, който е оценен високо и от студентите.

Нямам преки впечатления от преподавателската работа на доц. д-р Куртева. Но от представените документи е видно, че педагогическата ѝ дейност включва участие в разнообразни форми за разширяване и задълбочаване на квалификацията, която системно е надграждана с педагогическа подготовка и са придобити компетентности, утвърждаващи доц. д-р Куртева като преподавател от кариерата, както и като учен-изследовател с трайни интереси и задълбочени познания. Тези усилия и професионално отношение към работата са получили висока оценка, която освен като кариерно развитие се изразява и във висок авторитет и уважение от страна на студентите и на академичната общност у нас и в чужбина.

В обобщение на изложеното с убеденост считам, че доц. д-р Куртева е преподавател с много добра педагогическа подготовка, с високи резултати от своята педагогическа дейност, което безспорно се дължи на изградените с времето качества и умения, които прилага в своята дейност.

3. Основни научни и научно-приложни приноси.

Задълбоченият прочит на представената по конкурса научна продукция позволява да се открият приноси от характера на: обобщаване, прецизиране и изясняване на дефиниции, определения и класификации, както и тяхното приложение в конкретен обект – предприятие от промишлеността; доразвиване и дообогатяване с нови факти на известни научни теории; приложение на известни методи в областта на управление на кариерата, както и за стратегическо планиране, включително с използване на интегрирани системи за планиране на ресурсите в конкретна организация.

Приносите в научната продукция попадат изцяло в професионалното направление на обявения конкурс – Администрация и управление, както и в научната специалност „Социално управление“, като макар и условно, от съдържателна гледна точка би могло да се разделят по следния начин:

1. Изследване на съдържателните аспекти на управление на кариерата и кариерното развитие – същност, дефиниции, идентифициране на факторите, определящи кариерното развитие на индивида, описание и изследване на процеса на управление на кариерата в конкретно предприятие и разработване на модел за ефективно управление на кариерата в предприятието, включително управлението на талантите [1,13,26,28];
2. Проблеми на планирането като функция на управлението на организацията - концепции за стратегическо планиране, обосноваване на методологията на процеса, дефиниране на субектите, предлагане на инструментариум и определяне на процедурите в процеса на стратегическо планиране, включително с използване на най-съвременни информационни средства и интегрирани системи за планиране [2,3,11,12,18,19,21];
3. Проблеми на управлението на знанието като стратегически ресурс в управлението на организацията [22, 23, 24, 25, 26, 28]
4. Анализ и управление на риска в организациите [6,7,11,14,16,24,27];
5. Проблеми на управлението и устойчивото развитие на spa и wellness туризма в България [4,10, 20].
6. Възможности за изследване, измерване и анализ на разминаванията между интеграционните очаквания на имигрантите (ГТД) и възприемането им от българското общество [5].

Акцентът в научната продукция на кандидатката е върху управление на кариерата и кариерното развитие в организациите. Централното място в научната продукция, заема представената монография със заглавие „Модел на управление на кариерата в организацията“. В това изследване са намерили място обобщения на важни теоретико-практически постановки на водещи световни автори, както и резултати и изводи от лични изследвания на автора. Натрупаният богат преподавателски опит и извършените коректни научни изследвания са предпоставка за

създаването на един чудесен продукт. Оценявам безспорно, че монографията представлява оригинално съчетание на най-важните и актуални елементи на научното познание в областта на управление на кариерното развитие, поднесено с оригинална авторска трактовка и резултати от собствени изследвания и обобщения.

Представена е и втора публикувана и рецензирана монография озаглавена „Стратегии на бизнес организациите“. На основа на проследяването на еволюцията на управленските системи в зависимост от степента на развитие на икономиката се извеждат условията, при които се е появила необходимостта от прилагане на стратегическото планиране в управлението на организациите. Изяснява се от съдържателна гледна точка понятието „стратегия“ и се представят възможни стратегически алтернативи за развитието на организацията при различните условия на външната среда. Представена е методологията на авторския модел на процеса на стратегическо планиране в бизнес организацията. Разгледани са различни концепции, на които се основават етапите в процеса на определяне на стратегии в бизнес организацията. Конкретизиран е обектът на всеки етап от процеса на стратегическото планиране и са дефинирани субектите от процеса на стратегическото планиране. Предложена е методика, чрез която моделът би могъл да се прилага. Особен фокус в изследването е върху създаването на условия за изпълнение на стратегията, формулирана в резултат на процеса на стратегическо планиране. Подчертана е ролята на ръководството и в тази връзка е представен възможен списък от стратегически задачи на ръководителя, който включва: управление на промените, произтичащи от избора на конкретна стратегия; регулиране на организационната структура в съответствие с изискванията на стратегията; управление на ресурсите на организацията, съобразно предвидените дейности по изпълнението на стратегията; осъществяване на стратегическо лидерство и изграждане на корпоративна култура за успешна реализация на стратегията. Представена е и възможността да се приложи балансирана система от показатели за оценка на организационната дейност при реализацията на стратегията на организацията.

По-важните приноси в научната продукция на кандидатката може да се разделят както следва:

1. Характер на научни приноси са:

- 1.1. Дообогатени са някои части от теорията на управление на кариерата, като са разширени теоретичните схващания за субективните и обективни аспекти на развитието на кариерата, за факторите, влияещи на кариерното развитие, за спецификата и трансформациите на кариерните модели.
- 1.2. Аргументирана е необходимостта от приложение на нов подход към управлението на кариерното развитие, ориентиран към индивидуалното „портфолио“, включително и идеята управлението на кариерата на персонала да се разглежда като предпоставка за повишаване на удовлетвореността от труда и за успешно постигане на целите на организацията.

- 1.3. На основата на партньорството между индивида и организацията е разработен концептуален модел на процеса на управление на кариерното развитие в организацията. Моделът дава решение на един недостатъчно изследван проблем в управлението на организацията в България – успешното кариерно развитие на служителите ѝ.
- 1.4. Разработен е и е предложен модел за избор на лидерски стил за успешно стратегическо управление, който се основава на опорните точки в ситуационната лидерска теория „път-цел“. Тезата, че управлението на талантите в организациите трябва да е сред основните приоритети на съвременните ръководители, наравно с постигането на бизнес резултатите е аргументирана, като са представени и отличителните особености в етапите на процеса на управление на талантите.
- 1.5. Предложени са оригинални трактовки, свързани със съдържанието на стратегическите задачи, произтичащи от избора на конкретна стратегия за управление на промените. Дефинирани са стратегическите задачи на ръководството при управление на реализацията на стратегията. Процесът на изграждане и развитие на организационната култура е интерпретиран в контекста на успешната реализация на стратегията.
- 1.6. Обоснована е необходимостта от въвеждането и прилагането на компетентностен подход при управлението на интелектуалния капитал на организацията, като специфичен ресурс за реализация на стратегическите цели.

2. *С научно-приложен характер са:*

- 2.1. Предложена е методика за приложение на модела на управление на кариерното развитие в организацията, която съдържа описание на процедурите и набор от инструменти за тяхното изпълнение, като: въвеждащи програми; менторство и коучинг; кариерни програми; лични планове за развитие; кариерно консултиране; разработване на компетентностен модел; създаване на система за обучение и развитие на служителите и др.
- 2.2. На основата на анализа на резултатите от практическото изследване са предложени и аргументирани целесъобразни практико-приложни решения за оптимизиране на процеса на управление на кариерата в конкретното предприятие, които могат да се прилагат директно в практиката. Резултатите от проведеното практическо изследване потвърждават хипотезите, че нагласата на индивида за кариера в организацията е един от факторите, определящи трудовото му поведение, както и че възприемането и оценяването на предоставяните от предприятието възможности за кариерно развитие зависи от мястото на кариерата в ценностната система на индивида.

- 2.3. Обосновано е преимуществото от съвместното използване на балансираната система от показатели (BSC) и показателя икономическа добавена стойност (EVA), в сравнение със самостоятелното им прилагане за оценяване и регулиране на дейността на организацията при изпълнението на стратегическите цели.
- 2.4. За да се анализира способността на предприятието да удовлетворява интересите на акционери, мениджъри, кредитори, персонал и т.н. се препоръчва показателят „икономическа добавена стойност“ (EVA), който да бъде използван като допълнителен показател извън балансираната система от показатели(BSC).

3. Приноси с учебно-методичен характер:

- 3.1. Следва да се отбележи и да се отдели специално внимание на учебника „Организационно поведение“. Класическата структура на изложение на знанията по организационно поведение започва с фундаменталните концепции в организационното поведение, подходите и причините за изучаването му, следват знанията за индивида и неговото поведение, за групата и протичащите процеси в нея и накрая, за организационното развитие и култура. Нещо повече, учебното съдържание е изложено така, че да са ясни целите, които се преследват в усвояването на материята по дадена тема, кои са ключовите понятия, формулирани са въпроси за самоподготовка, за дискусия и размисъл, за самостоятелна проверка на знанията, представени са анализи на казуси, които безспорно ще подпомогнат читателите – студенти, специализанти, докторанти и специалисти от практиката, при развиването на умения да се разбират и да управляват хората в група или в организацията като цяло.
- 3.2. Интерес представлява и учебникът по „Стратегическо планиране в публичната организация“. Ако печалбата е мотивът в бизнес организациите, то публичните организации са ориентирани към предлагане на публични услуги, в съответствие с потребностите на обществото. Нещо повече, при условията на бюджетни ограничения, все по-строго се държи сметка „какво“ създават и с цената на „какви“ публични разходи го предлагат на обществото. Акцентът в съдържанието на учебника е планирането в публичната организация. Разглеждането му като управленска функция изисква познаване на обекта на управление – публичната организация, която има свои характеристики и задачи, в съответствие с което има специфика на стратегическото планиране, която е подчертана при разграничението на дейността на публичната и бизнес организацията. Подробно е представена процедурата на разработване на стратегически план в публичната организация. В приложение са поставени материали в помощ на овладяването на методите на целеполагане и генериране на стратегически

алтернативи, анализиран е един казус и са формулирани въпроси за проверка на знанията.

3.3. Списъкът с публикации включва и 9 интернет базирани курса, в електронна платформа MOODLE, 6 от които самостоятелни. Това е безспорен принос с учебно-методичен характер, но за съжаление курсовете са недостъпни.

Реално достижение на доц. Куртева е умелото пренасяне на научните познания и резултати от изследванията в материалите за обучение и в конкретна практическа експертна дейност. Кандидатката е много ценна симбиоза между изследовател и научен работник и университетски преподавател, с много натрупан опит от пряка работа в университета, но и в изследователските проекти, включително и в сферата на образованието.

Особено внимание заслужават приносите, свързани с дейността на кандидата, като участие в 10 изследователски проекта, от които 6 са международни. Ръководител е на 1 проект.

В обобщение, приемам заявените претенции за приноси, които са формулирани коректно и синтезирано, и отразяват резултатите и достиженията от задълбочени научно-приложни изследвания на автора.

4. Значимост на приносите за науката и практиката.

Внимателният и задълбочен прочит на представената за рецензиране научна продукция позволява да се заключи убедено, че в резултат на извършваната целенасочена научно-изследователска работа са получени научни продукти с конкретно научно-практическо значение. Безспорни са приносите в решаването на широк кръг задачи в областта на управление на кариерата в организацията и на стратегическото управление и формулиране на стратегии в бизнес организациите, както и на стратегическото планиране на публичните организации. Предложеният модел за управление на кариерата, получените решения и процедури по планиране, организиране, мотивация и контрол, както и изводите и обобщенията притежават значимостта на оригинални продукти. Публикуването на научната продукция в престижни наши и чужди научни издания, участието с доклади на авторитетни научни форуми у нас и в чужбина е безспорно доказателство за това.

В обобщената справка са представени 27 броя цитирания на научна продукция на доц. Куртева, като не е ясно кои са цитираните публикации.

В обобщение, приносите от научно-изследователската дейност на доц. Куртева са значими за теорията и практиката на социалното управление. Те имат положителна оценка сред професионалните среди, което прави кандидатката по конкурса уважавана сред специалистите и разпознаваема в научно пространство като изследовател, учен, преподавател и експерт в областта на социалното управление и по-конкретно в сферата на управление на кариерата в организацията, в стратегическото планиране в бизнес организациите и в публичните организации.

5. Критични бележки и препоръки.

Следва да се оцени, че съществени пропуски и недостатъци в представената за рецензиране научна продукция не бяха открити. По-скоро като препоръка за бъдещата работа на доц. д-р Куртева следва да търси по-добър баланс между теорията и изследователския материал – получени данни и резултати от една страна и неговата интерпретация. Текстовете са ясни, но в определена степен са доста теоретични, като вероятно това е достатъчно за автора, който има много задълбочена подготовка, но определено би затруднило по-неподготвения читател и особено студентите, специализантите и докторантите.

6. Заключение

В обобщение на изложеното оценявайки по съвкупност може убедено да се твърди, че кандидатката удовлетворява изискванията за участие в конкурса: тя е придобила образователната и научна степен „доктор“ от 2007 г.; заема академичната длъжност доцент от 2011 г. в ЦИУН на БСУ (повече от 2 академични години, като за последните 6 академични години е извела над 2000 часа); представила е 2 отпечатани рецензирани учебника и 2 отпечатани и рецензирани монографии, както и друга научна продукция – участие в 3 студии, 9 публикации, 7 от които самостоятелни, 14 доклада, 12 от които самостоятелни (с общ обем на авторския текст от над 71 печатни коли). В представената научна продукция има собствени научни и научно-приложни приноси, оценени от практиката и в експертната дейност на кандидатката. Представената научна продукция не повтаря тази за придобиване на ОНС „Доктор“ и за придобиване на академичната длъжност „доцент“. Участвала е в 10 научно-изследователски проекта, на 1 от които е ръководител. Изпълнени са изискванията и са надхвърлени количествените параметри за научно-изследователската и научно-приложната дейност, съгласно чл. 29 и 29б на ЗРАСРБ, чл. 60 и 61 на ППЗРАСРБ, както и допълнителните такива на ЦИУН при БСУ за заемане на академичната длъжност „професор“.

С пълна убеденост и отговорност предлагам кандидатката по конкурса доц. д-р Галина Георгиева Куртева да бъде избрана за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 3.7. Администрация и управление (Социално управление), обявен в ДВ бр. 29/ 12. 04. 2016 г., за нуждите на ЦИУН при Бургаски свободен университет.

София, 25. 07. 2016 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

проф. д-р Иван Палигорев